

זיקוק עץ

הנאבק על המזרח התיכון *

מאת פול ג'ונסון

בשטחים שמדרום לעיראק נראה שאי אפשר יהיה, אף למהדרה חרשה באמת של מדינות בריטיות, שתהיה מכוונת לחיסול התחייבויות מיותרות ומעמד למראית-עין, לנהוג במגמת החיסול באותה מידה של אי-רתיעה כפי שרצוי אולי הדבר לגבי עיראק עצמה ולגבי ברית בגדד; שכן, בחצי-האי-ערב ישנו עדיין תפקיד של ממש שנוכל למלאו. אכן, באיזורים מספר — „חוף האמנה“, מוסקט-ועומאן שטחיה-החסות-של-עדן — יתכן ויהיה צורך לקיים את היחסים הנוכחיים לפרק זמן לא מבוטל. אולם בכווית בחדין וקטאר, מעמדנו כבר עתה אינו משביע רצון, וצפוי לו שיודע עוד יותר. בכל אחת מנסיכויות אלה הסתיימו מאמצינו במצב שיש בו מן הטרגי, וכל-השלוש מספקות הוכחה נוקבת לכך כי תערובת, שאין הטבע טובלה, של תאונת-בצע וכונות טובות איננה כלל בגדר תחליף לקר-מדיני.

כווית - עסקי-מדינה נוסח בית-מטורפינו

בעלי דמיון-מה למדים הבריטיים, שרועים סביבך בבטלה, כשהם מתבוננים בסוחרים לבנוניים הנושאים אל הקדילקים הממתינים בחוץ מזודות גדושות זהב מוברת. מאחורי דלפקי המכס ניצבים בדואים גבוהי-קומה והדורים, הלבושים בגלימות כותנה לבנות וצחות כשלג וחבושים כפיות משי; לכל אחד מהם שעון זהב ענקי, טבעת-חותם ענקית מזהב, ועט פרקר 51 ענקי מזהב. משיצאת אל מחוץ לשדה התעופה — רק אז נפתח לפניך במלוא-תוקפו בית-המשוגעים.

בכווית החלו העניינים „לרדת מן הפסים“ למן הרגע בו החל הנפט לזרום. על אף הצלחתה של שיטת היועץ-דב-השררה בבחריין, לא עמדו הברי-טים בתוקף — כפי שהיה ביכולתם באותה-עת — על כך כי השליטי ימנה יועץ בריטי; גרוע מזאת, הם הניחו לו למנות את בני משפחתו לחמישה האגפים העיקריים של מנגנון המדינה אשר הוקמו אז. רק בשנת 1950 שכנעו הם את השליט להתחיל לחשוב במושגים של תכנית-פיתוח; ורק ב-1952 נתמנה פקיד קבוע — גנרל האסטד — כ„מנצח על התכנון“. נראה כי בשלב זה היתה המטרה העיקרית של המ-דיניות הבריטית — אם בכלל היתה לה מטרה כל-שהיא — להבטיח כי כל החוזים הממשלתיים יימסרו לחברות בריטיות. בכך הם הצליחו, ותכנית-הפיתוח 15-שנים חולקה כולה בין חמש חברות בריטיות.

כווית דומה למועדון-לילה. אפלולית בלתי בריאה, לוכדת-לב, יקרת-מחירים, ובחשבון אחרון — מסור-כנת. בשום מקום אחר לא מצאתי עצמי חש באופן כה חריף וכה בלתי-נעים בכוחו הגשמי של הכסף. שני שדות הנפט הגדולים של „חברת-הנפט-לכווית“, כ-30 ק"מ מדרום לכווית העיר מפיקים עתה נפט בכמות השנתית של 60 מיליון טון — וזהו הדלק הגלמי הזול ביותר בעולם. מתחת למשטחי החול וה-טיט הצהובים מונחים כ-70 אחוז ממלאי הדלק המ-שוער של העולם. מאז החלה ההפקה ב-1946 קיבלה כווית קרוב ל-400 מיליון לירות שטרלינג כתמלוגים, וגובהם של אלה מגיע עתה ל-120 מיליון לשנה. פירושו של דבר, לגבי מדינה בעלת אוכלוסייה פ-חותה מ-250,000 איש, הוא — תמורה מהירה, מתמדת ועזת-טלטלה.

בחוגי מעל העיר במטוס „ויקינג“ בא בימים, ראיתי חזיון שיכול היה להיות חלומו של כל מתכנן-ערים: רחובות לבנים רחבים הנפרשים כמעין מניפה ממרכזה של העיר, כשאלפי מכוניות אמריקניות מגוננות צבעים מזומזות לארכם כאותן נמלים שמחות-בחלקן. ברמת פני הקרקע, משנכנסת לנמל-האוויר, מתחילה התמונה להשתנות. חיילים אכזרי-מראה, חמושים מכף רגל ועד קדקד, ולבושים במדים

* זהו חלקה השלישי והאחרון של הסקירה, אשר חלקיה הראשונים נתפרסמו בתוכן ק"ט עמ' 64, ובתוכן ק"י עמ' 62.

ממשרת כונית לא ערכה סקר-הוצאות מוקדם. לא ערכה מכרזים להגשת הצעות, אלא פשוט העניקה חר"זים על בסיס של "קוסט-פלוס". ולתוספת-רוע עמד השליט על כך שלכל תכנית יהיה "שותף רדום" כויתי — שיבחר, כמובן, מתוך משפחתו של השליט עצמו — ואשר יזכה במחצית הרווחים. על כן הוכפל אחוז הרוח בתחשיבי הקבלנים: מ-7.5 אחוז ל-15 אחוז. לא ננקטו כל אמצעי זהירות אנטי-אינפלציוניים, שכר העבודה ומחירי החמרים הרקיעו שחקים, חלק גדול מן המלאכה המוגמרת היה באיכות ירודה, וחמתו של השליט עברה על גדותיה כאשר באה העת לשלם את מחיר טיפשותו-שלו.

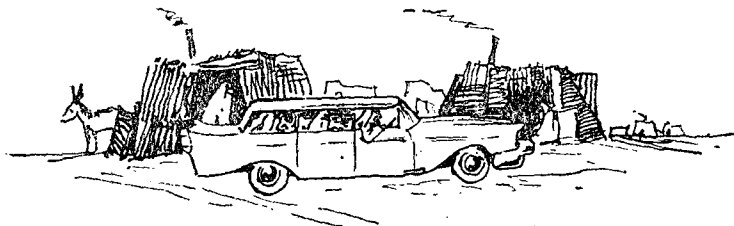
בשנת 1954 התפטר גנרל האסטד, מתוך הרגשת בחילה. מונה לו יורש סורי — אבל גם הלז נדחה עד מהרה ע"י מצב הדברים להתפטר. חמשת הקבר לנים הבריטיים נאלצו להסתלק, כשמרבית מלאכתם בלתי מושלמת. מפעלים אחדים מתבצעים-והולכים עדיין, אולם תכנית-הפיתוח בתור שכזו אינה קיימת עוד, את הפקידים הבריטיים משרשים-ועוקרים באו-פן שיטתי מתוך מחלקות הממשלה השונות, ומחלי-פים אותם בכויתים, הנבחרים על בסיס העקרון הטוהר והבלתי מהול הקובע: "מבשרך לא תתעלם". מרבית השררה הכספית נמצאת בידיו של זה הקרוי "מיניסטר העבודות הציבוריות", אחיז-למחצה של השליט, בן-שפחה כושי-למחצה, הנקרא שייך פאהאד אש-שאלאם. את מרבית סמכויותיו מפקיד הוא בידי "מפקח כללי" — לבנוני צעיר בשם פואד עבד-אל-בקי אותו הוא "גילה" בבירות, וכדי לסבך את העניינים עוד יותר, הביא אתו פואד הצעיר — שמוצאו כנראה מגזע פורה — יותר מששים מבני משפחתו-הוא לכווית, וכיום מהווים הם חלק בלתי מבוטל מן הפקידות הממשלתית הבכירה.

כתוצאה, הפכו בנייני אגף העבודות הציבוריות "מערת אלדין" בה מחזיק השייך כל דבר — החל ב-30 "קדילקים" ועד לעשר תיבות שפתונים — להם אין הוא זקוק לצורך שימוש האישי המידי. אין

מכנינים כל תקציב; אין מנהלים ספרי-חשבונות, לא עורכים כל בקורת חשבונות — ואין כל הבחנה בין העסקות הכספיות הפרטיות של המיניסטרים לבין אלו של אנפיהם. להלכה — שליש מהכנסות הנפט מוצא על פיתוח, שליש — על הוצאותיו האישיות של השליט, ושליש — מחזק בבנק בלונדון; אולם על-אף העליה הדמיונית-ממש של דמי התמלוגים, ירד עתה החלק המוקצה ל"קרן-השמורה" עד לחמי-שית.

כמובן, לא הכל בזבז. לכווית יש עתה מכון-זיקוק מי-ים הגדול ביותר בעולם, שרות תברואה מצוין הנותן טיפול חינם, 68 בתי-ספר — וביניהם בית-ספר תיכון ענקי, הבנוי בפאר אגדי, ואשר יהפך ביום מן הימים לאוניברסיטה — ומערכת-כבישים מעולה המתקרבת עתה להשלמתה. אם אזרחי כוית הפיקו הנאה מכל אלה — דבר זה מוטל עדיין בספק. יותר מכל חסרים לכווית בעלי-מקצוע טכניים; אולם כאשר ביקרתי בבית-הספר הטכני החדש — המצויד להפליא — הנמצא סמוך לעיר, חשבתי כי נקלעתי בטעות לתוך אחד מארמונותיו של השייך. התלמי-דים היו סרוחים בשמש בחצר צבועה בשלל-צבעים, כשמורקות מגירות בעליצות את מימיהן; מלמעלה השתאגו רמקולים עצומים בואלס של שטראוס. כל זה היה דומה למדי למחנה גופש עשיר — פרט לכך שלא היו שם מדריכות-ספורט, שתוריגה לשוכני המחנות במה עליהם לבלות את זמנם.

בהיותה גישאת מדושת-עונג על אוקינוסי הנפט שלה, נגרפת כוית במהירות לעבר מיפ-זדוניים. שבוע לפני שהגעתי התרחש מקרה מוזר, אשר מרבית האנשים פירשוהו כחזרה אל מורשת העבר, אולם ודאי כי יש בו רמז לדברים שלעתידי-לבוא. נמשכים ע"י עושרה האגדי של כוית, החלו נודים מרובים יותר ויותר לנהור מן המדבר לתוך העיר. רבים מהם טוענים כי הם שארי-בשר רחוקים של המשפחה השלטת, משפחת אש-שאבאה — ותובעים איפוא זכות-מורשה בתמלוגי הנפט. לפני שלוש שנים עברה

ונישואיו לא מכבר לנערה בת 15 לא הרבו את סי-
 כווי אורך-החיים שלו. כמעט בטוח כי השאלה מי
 יירש אותו תהיה נתונה במחלוקת — ושלוש הטר-
 ענים-לכס-השליט העיקריים הם השיך הצעיר וה-
 מתקדם-יחסית ג'אבר אל-אחמד, הממונה-על-הבט-
 חון-בשדות-הנפט, אשר לו נתונה תמיכת הבריטים;
 שיך פאהאד אש-שאלאם, אשר לו מרבית הכסף;
 ומברק עצמו, אשר לו הצבא. המצור על בית משפחת
 אל-מאליק נועד לשמש כאזהרה מוחשית לכל הנוג-
 עים-בדבר כי אמנם יש בכונתו להשתמש בצבא.
 מברק אינו סובל את הלאומנים והוא רואה את
 תכנית הפיתוח של כוויית לכבוזו נפשע של כסף;
 גיבורו הוא אביו של המלך סעוד, איבן סעוד —
 והוא היה חפץ לנהל את ענייני כוויית לפי מתכונתה
 של ערב הסעודית.

בינתיים, התנועה הלאומנית, אשר אומנה ועודדה
 ע"י 1.200 הפלשתינאיים והמצרים המהויים 60% מן
 הפקידות הממשלתית הכוייתית, מרחיבה בהתמדה
 את השפעתה, המנהיג הרשמי של התנועה הוא שיך
 ג'ראם אל-קטני, מפקד-המשטרה הצעיר והמקסים
 שקיבל את אימונו מידי הבריטים, ואשר התפטר
 ממשרתו בנובמבר 1956 כאשר נצטוה לפזר הפגנה
 לאומנית; ואילו המנהיג האמתי הוא ד"ר אחמד כטיב,
 צאצא של משפחת עבדים סעודית בעל ארשת פנים
 כבדה, ואשר נחשב בדרך כלל לחבר במפלגה הקומו-
 ניסטית. אם מברק יתפוס את השלטון תהפך ההתנג-
 שות לגלויה וזועפת, ובין שני כוחות אלו, שלא ניתן
 לפשר ביניהם, ניצבים הבריטים כשהם נראים
 כחסר-אונים לפעול דבר כלישהוא. לולא היה גורל
 עניינים אחרים תלוי בדבר, לא היה עתידה של כוויית
 מעורר התעניינות אלא בתור הדגמה אקדמאית נפלאה
 לכך כיצד פועלים, ברמת-חברה פרימיטיבית, כוחות
 פוליטיים בגילויי-היסוד שלהם, אולם, אבוי! מכל
 חמש חביות של דלק נוזלי בהן משתמשים בתעשייה
 הבריטית, באות שלוש מכויות.

לכוויית מסעודיה משפחה בשם אל-מאליק — צאצאים
 של עבדים שהיו שייכים פעם למשפחת אש-שאבאח.
 האמיר נתן להם בית, אולם הם הגישו אחרי כן
 תביעת-בעלות לכפר השוכן בחוף, במרחק של כ-35
 ק"מ מדרום לעיר. העניין הובא לפני בית משפטו
 של האמיר, ופסה"ד היה נגדם. ואז הגישו הם תביעה
 נוספת, על כמעט-מחצית משטח העיר כוויית עצמה;
 והאמיר החליט מבלי-רצון, לגרשם משטחו. בני אל-
 מאליק הגיבו ע"י כך ששכרו כ-30 שכירי-חרב סעוד-
 דיים, וביצרו את ביתם; בעזרת קרובים שבאגף-
 הבטחון של ממשלת כוויית, השיגו הם כמויות גדולות
 של נשק קל, תחמושת ושקיה-חול.

בנקודה זו של ההתפתחות, הוציא שיך עבדאללה
 מברק — שר הפנים של כוויית — את העניין מידי
 של האמיר. הוא הגיש לבני אל-מאליק אולטימטום
 בן 7 ימים לצאת מן המדינה; ולאחר תום מועדו,
 הפעיל יחידות מצבא כוויית, בן 2500 האיש, והשתל-
 טות על הבית, מתקבל על הדעת שלא היתה מצריכה
 אלא פעולת-משטרה פשוטה למדי, וכלי הנשק הדרור-
 שים — פצצות גרמדיע, הנורות ממרגמות — היו
 מצויים בפועל. במקום זאת הפעיל מברק שתי סוללות
 של ארטילריה. תותחי-הוביצר בני 25 ליטראות
 הוצבו וכוונו; ותותחים נגד-טנקיים דו-ליטראונים,
 ירו בין 40 ל-50 קליעים פורצי-שריון מטוח, קצר
 ביותר. מזל הוא כי מרביתם של אלו נחתו בנמל;
 אבל כ-10 מהם פגעו בבית עצמו — ושנים אחרים
 חדרו דרך גגותיהם של בתי שכנים, אשר דייריהם
 — למותר לאמר — לא קיבלו כל התראה בדבר
 הפעולות הצפויות. בסך הכל נהרגו שמונה אנשים;
 אולם במהומה שנשתלטה נמלטו האישים הראשיים
 של "חמולת" אל-מאליק. עלי להוסיף כי במחזה זה
 זה צפו כ-3000 בני כוויית מוחאי-כף ומריעים.

הדבר שהניע את מברק לביים מערכה זו היה
 ברור לחלוטין. השליט הנוכחי הוא עתה בן 65.

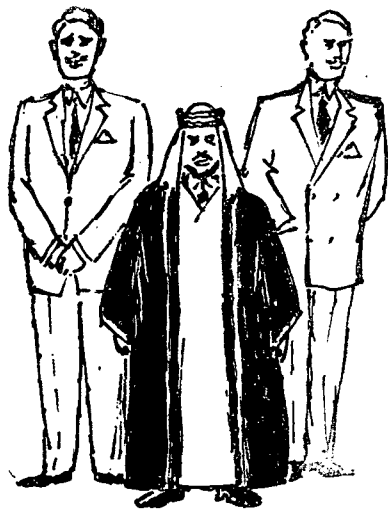
טרגדיה המשגים של בחריין

נראה כי הם עתידים לגדול במידה רבה; אולם הם
 התמידו לזרזם לאוצרה של בחריין מאז שנות השלו-
 שים של המאה. תודות לסיר צ'רלס בלגרייב, מי
 שהיה עד חודש ינואר 1957 יועצו של השליט, היה
 השימוש בהם לתועלת. מבחינות רבות מהוה בחריין
 מדינת-סעד בזעיר-אנפין; והיא הארץ היחידה בתצ-
 האי ערב אשר ממשלתה מתנהלת בהתאם לעקרונות

הטרגדיה של בחריין הנה מורכבת יותר. לרשות
 האי עמד עושר-נפט במשך זמן רב בהרבה מאשר
 לרשות מדינות-המפרץ-הפרסי האחרות, אולם בכ-
 מוות קטנות בהרבה. התמלוגים משדה הנפט, בעל
 התפוקה השנתית של 1.5 מיליון טון, ומבית הזיקוק
 — השני בגודלו, אחרי עבדן, במזוה"ת — הם רק
 בתחום ה-3 מיליון לירות שטרלינג לשנה, ואין זה

למבחן-כוחות עם השליט. לרוע המזל, נתרחש המש-
 בר בנובמבר, כשהגורם הוא בעית הסואץ. הדרישה
 העממית לפעולה נמרצת היתה חזקה מאוד, אולם
 נראה כי מנהיגי ה"ועד" יכלו לרסן את פעילי-תומי-
 כיהם ואף היו עושים זאת, אילו לא היו בטוחים
 לגמרי ביחס החיובי מצד הבריטים. המהומות, משי-
 פרצו, היו אמנם חמורות מאוד; אולם הבריטים
 הם אשר איבדו באמת את עשתונותיהם. לא רק שלא
 התערבו למען הצל את ה"ועד", אלא שלפתע הפכו
 לחלוטין את כיוון מדיניותם, צידדו בגלוי באמצעים
 הדרקוניים אשר ננקטו נגד הלאומנים, וסיפקו הן
 את מקום הכליאה, באי סנט הלנה, בשביל שלושת
 המנהיגים העיקריים — אשר כל אחד מהם נשפט
 ל-14 שנות מעצר — והן את אמצעי התחבורה בשביל
 להביאם לשם.

כך, תוך שבוע אחד, הביאה סכלות בריטית
 לידי הריסתה של היחידה מן התנועות הלאומניות
 במפרץ הפרסי אשר היתה מתקדמת, דמוקרטית
 וביסודה אף אוהדת-המערב. התקדמות חוקתית נד-
 חתה לזמן בלתי מוגבל, הלאומנים הנם עתה חסרי
 מנהיגים, ואותם פעילים אשר ניצלו ממאסר נמצא-
 אים עתה בגולה בכוחית, מקום בו הם מקבלים את
 אימונם באסכולה פוליטית שונה-לחלוטין. והעובדה
 המדכאת יותר-מכל היא כי הבריטים בבחריין לא
 למדו מאומה מנסיונם. בישובם מאחורי שולחנותיהם,
 משקיפים על מימי המפרץ המפוזים, תוהים מה
 לעשות עתה, תולים הם בשלות נפש את הקולר כולו
 בצוארי סיר אתנוני אידן. "הכל התנהל למישרין",
 אומרים הם, "עד לסואץ..."

מערביים. קיימים קודפס פלילי כתוב, ניהול מסודר
 של חשבונות המדינה ותקציב שנתי; רק שנים
 מהמיניסטרים נבחרו מקרב המשפחה השלטת, וש-
 ניהם הם מומחים. מאנאמה, עיר הבירה, היא נקיה,
 מסודרת, יעילה ועמלה. אולם בהבדל המובהק ביותר
 ניתן לחוש בן-רגע משתחלל לשווח עם התושבים;
 מאחורי בחריין דור שלם של חינוך-חינם כללי.

ומבחינה פוליטית הרי דבר זה כמוכן שפירושו
 צרות. אכן עד נובמבר-1956 היה לה, בבחריין, הדבר
 שבחצי האי ערב-היה הדומה ביותר למפלגה פולי-
 טית חדישה: "ועד האחדות הלאומית". מנהיגיו היו
 בעיקרו של דבר אנשים מתונים שהושפעו, בדרך הט-
 בע, ע"י קהיר, בשל הסיבה הפשוטה שרוב תומכיהם
 מאזינים לתחנת השידור "קול ערב"; אולם ביסוד
 השקפתם הם רפורמיסטיים, ואין בהם מאותה שנאת-
 אנגלים המשרשת המצינית בכל מקום אחר את
 הלאומנות הערבית. האמת היא — ודבר זה הוא הוא
 העובדה המזוהה — כי הם ראו את הבריטים כבעלי
 בריתם; שכן בבחריין שיחק מיניסטריון החוץ הברי-
 טי משחק עקלקל ביותר. מאז כינונו של "ועד האח-
 דות הלאומנית", השתמש בו ה"סוכן המדיני וה-
 שגריר הבריטי" במפרץ הפרסי, אשר משרדו הראשי
 נמצא בבחריין, כבמשכיר שנועד לאלץ את האמיר
 ואת סיר צ'רלס בלגרייב להנהיג עקרון-הבחירות
 המציין ממשל דמוקרטי. אחת ממטרותיו של משרד
 החוץ היתה להשיג את סילוקו של בלגרייב, כיון
 שהם כנראה ראו את השפעתו על השליט כמקור
 לקשיים פוליטיים. במשך שנת 1956 כולה הם גם
 עודדו את "ועד האחדות הלאומית" לעמוד בתוקף
 על דרישותיהם — ובאותו זמן עצמו-מנעו את הש-
 ליט מלנקוט באמצעי עונשין נגד אנשי ה"ועד".
 אחרי המהומות של חודש מרס, חפץ השליט לאסור
 את כל מנהיגי ה"ועד לאחדות הלאומית"; הבריטים
 הטילו על כך "וטו" והודיעו ל"ועד" על פעולתם זו.
 אולם למדיניות מקובלת זו היו שתי מגרעות
 גורליות. ראשית, לבריטים לא היה כל מושג ברור
 על כך עד לאן רצוי להם שירחיק ה"ועד לאחדות
 לאומית" ללכת; ולא על כך מה תהיה עמדתם-הם
 אם תפתח התנגשות גלויה; את מדיניותם לא שקלו
 עד לתוצאותיה ההגיוניות. שנית — וכתוצאה —
 ה"ועד" עצמו גיבש בהדרגה את הדעה כי תמיכה
 בריטית תינתן לו תמיד. אחרי המהומות של חודש
 מרס, וההתערבות הבריטית לטובת אנשי ה"ועד",
 גשתכנעו אנשיו כי הבריטים חפצים שהם יבואו

קטאר – תכלית הזועה

מליון לירות שטרלינג, כבית-אורחים למלך סעוד בעת ביקורו. לאחר הביקור ניסה איש עסקים רבי יזמה לקנותו מן השליט לשם הפיכתו לבית מלון (אין בקטאר אף בית מלון אחד). אולם השליט פסק: "למקום בו ישן ידידי המלך — לא יורשה אף אחד להכנס. הבית יותץ לעפר". קטאר, יותר מכל מקום אחר, נותנת לך לחוש עד כמה איומים היו ודאי אותם "אלף לילה ולילה".

במרכזו של כל הטרופ הזה יושבים הבריטים בגזרת חיות רבה. באיזו דרך שהיא הצליחו לשכנע את השליט לבנות בית חולים שעלה 3 מליון לירות שטרלינג. קטאר שייכת לגוש השטרלינג, כמובן; וקרוב למחצית הכנסותיה מופקדים מיד בבנקים שבסיטי הלוונדוני. מלבד הרצון להוסיף ולקיים מצב עניינים משמח זה, נראה כי אין למדיניות הבריטית כל מטרת שניתן להבחין בה, מלבד שכשונן אקראי וחובבני בפוליטיקה הפנימית המקומית. ליד משרדו של ה"סוכן המדיני", קלטתי

הד מן הטרגי-קומדיה שהוצגה בבחריין. כאשר נכנסתי, הלפה על פני במהירות דמות חמקנית. מי היה זה? שאלתי אחרי כן. "ובכן, האמת היא כי זהו מנהיג הלאומנים ה-מקומיים. אתה מבין, אנו גורסים קיום מגע אהם..." בקטאר, כבכל מקום אחר במזה"ת, רצופה הד-רך למוסקבה בכונות-טורבות בריטיות.

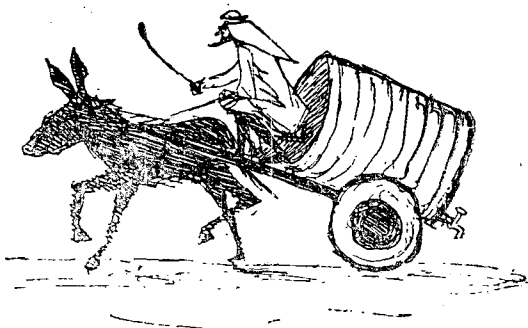
כבר כתבתי דיי בש-ביל שיתבהר כי במסגרת

חזויה-החסות הנוכחיים, בלתי אפשרי כמעט לחלוטין לפתח במפרץ הפרסי מדיניות בריטית ארוכת-טווח ובעלת-טעם. אין לנו השררה בשביל להניא את השייכים מסכותם; אך מוטלת עלינו ההתחייבות להגן עליהם מפני תוצאותיה. מצב בלתי נסבל זה יצר, בקרב נציגינו שם, מין מחלה-מחשבתית הגורמת לכך כי העולם כפי שהוא, והעולם כפי שהיו רוצים שיהיה — מתערבבים אצלם לחלוטין. בהיותו נאלץ לעבוד עם אנשים זקנים ובלתי נעים מים-אלה, משכנע ה"סוכן המדיני" הבריטי את עצמו

קטאר היא הזועה התהומית. העיר רבוצה על פאתו של חצי-אי רחבי-ידים וריק, אשר נראה כי תושביו היחידים הן העזים השחורות והשטניות ביותר שבעולם, ולטאות-קדומים עליונות. המדינה מקבלת מדי שנה יותר מ-20 מליון לירות שטרלינג כדמי תמלוגים, סכום המקנה לה את ההכנסה-לגול-גולת הגבוהה ביותר בעולם. הבזבזנות והבורות המשגשגות בעוז כזה בכוחות, מוצאים כאן את ביטויים המזוקק ביותר. בנמל סבה-על-עוגנה ספינות-שעשועים רבת-פאר — מתנתו של המלך סעוד בשעת ביקורו המלכותי. עם קברניטה האיטלקי רב-התעוזה, וצותה האירופי המצוחצח-למשעי, עולים דמי החזקתה ל-2000 לירות שטרלינג לשבוע. אבל השליט מצא בקוראן פסוק האוסר על שיט בימים (לא מזמן אסר הוא על לימודי הגיאוגרפיה בבתי הספר של המדינה, בדיוק מאותה סיבה שבגללה הרשיעה האינקביזיציה את גליליאו), ובמשך השנתיים-ומחצה שהספינה נמצאת ברשותו, לא ערכה היא אלא מסע יחיד ומשפיל: לאסוף מבצרה מטען קטן של תמרים.

אחדים ממראות-הב-להה של קטאר גלויים לעין, אחרים — מוסתרים מאחורי קירות טיט ובטון עבים. בתוך ארמונותיו של השליט נמצאות 450 מכוניות אמריקאיות, כשרבות מהן עדיין בתוך הארגזים בתוכם הגיעו, מהן עוד ב-1950. מחוץ לעיר נמצא "בית קברות" למכוניות, בו מתפרקים

ברוח ובשמש פגריהם הנרקבים של ה"ביואיקים" וה"שברולט"ים המושלכים: עושר החוזר לחולות מהם בא. קילומטרים מספר מחוץ לעיר ראיתי את חות-גידול-הסוסים של השליט, על 100 הסוסים טהורי-הגזע שבה. "האם השליט הוא פרש שידו רבה לו?" שאלתי. "מעולם לא היה כאן", אמר המשגיח בעצב. "אולם סבור הוא כי לשייך רב-כוח מן הראוי שיהיו סוסים רבים". ובסמוך — מראה מוזר עוד יותר: חזיתי בדחפורים כשהם ממוטטים את קירותיו של ארמון חדש. המקום נבנה במחיר של 350

עלינו לקבוע לעצמנו תאריכי מועד-אחרון; שנתיים לבחריין, חמש שנים לכווית, ואולי אפילו עשר שנים בשביל קטאר; ועלינו להכריז בפומבי כי בסיומן של תקופות אלו יוחלפו החוזים הקיימים בתדשים, אשר לפיהם נסיר מעל עצמנו כל התחייבויות, מלבד זו של הגנה על המדינות מפני תוקפנות חיצונית. לשליט של בחריין, למשל, צריך לאמר כי יש לו בדיוק שנתיים בשביל להכין חוקה ולהגיע לידי הסדר עם נתיניו; וכי אחרי שתי שנים יהיה עליו להסתדר בכוחות עצמו. על מועדים-אחרונים אלה יש לשמור ויקרה אשר יקרה; אולם בינתיים אל נא נהסס להשתמש בכל האמצעים המצויים בשביל להכריח את השליטים לפעול למען האינטרסים ארוכי-הטוח שלהם עצמם. משיחותי עם המנהיגים הלאומנים בכל שלוש המדינות השתכנעתי כי תכנית כזו היתה מתקבלת על דעתם, וכי הם היו משתפים פעולה במאמצים לעשותה גיתנת-לביצוע. מלבד המעלה ה"שילית" כי תכנית זו תשחררנו מעמדה ההולכת ונעשית בלתי נוחה יותר ויותר, הרי יש לה גם שתי מעלות חיוביות: הרי היא — לטוח ארוך — האמצעי התכליתי היחיד בשביל להבטיח שהנפט של איזורים אלה יוסיף להיות מצרך הנקנה ונמכר במטבע-שטרלינג; והיא תספק — ברחבי העולם הערבי כולו — אותו הלם-נפשי הדרוש בשביל לנתן את הדמות המסורתית של בריטניה, כפי שנתגבשה בתוכו.

בהדרגה כי ככלות הכל אין הם כה גרועים. אולם פרט למקרה אחד או שנים, הרי השליטים הפיאודלים של המפרץ הם כולם בורים, שוטים, בזבזנים, מושחתים ורעילי-לב. אני מזכיר אשליה מוזרה זו כיון שהיא טיפחה בין נציגינו את האגדה כי במקדם או במאוחר, אם רק ניתן להם זמן ונהיה סבלנים, ינחו השליטים להנהיג באר-צותיהם נוהגים דמוקרטיים; וכי, ע"י מין תהליך פלאי של סובלנות הדדית יהפכו הם למלכים-חוק-תיים, ונתיניהם — לאזרחים נאמנים ובעלי ריטון-עצמי. אגדת-פלאים זו באה תחת מדיניות מחושבת ושקולה-עד-תומה, ואפילו העוית של נובמבר 1956 נראה כי לא ערערה אותה. אולם העובדות מה הן? הבריטים כבר "מיעצים" לשליטים אלה מזה 60 שנה, ואין בהם אף אחד אשר ויתר, מאיזו בחינה שהיא, אפילו על אחת מזכויותיו המלכותיות המוחלטות: כן אין לאיש מהם אף הכונה הקלה ביותר לעשות זאת כל זמן שהם יודעים כי במקרה-אחרון, יכולים הם תמיד לקרוא לעזרה בריטית.

וכאן, שוב, נסיגה שלבים-שלבים היא המענה היחיד. הבריטים האשמו לעתים תכופות בהתערבות פנימית בענייניהן של מדינות המפרץ; הצרה היא כי לא התערבנו במידה מספקת; והתערבות אפשר לה שתהיה דבר שניתן לסבלו — ואפילו יש לברך עליו — בתנאי שיובהר לכל לטובת ענייניו של מי פעלנו, וכמה זמן בדיוק ימשך עוד הדבר. על כן

כפברואר הכרישו היריעות מעמאן את הכונה מצד ה"שייכו"

יח" של כוית ובחריין להצטרף אל ה"התאחדות-הערבית" (התאחדות-אל-ערבי) העיראקית-הירדנית. מסתבר כי מגמה כזו (הרצויה ודאי לבריטניה מבחינות יד-ערה, אך טומנת בעיות גם לגביה) לא נראתה כאקטואלית בשל התחשבות ברגשותיו של סעוד, כל-זמן שאין הלו רואה לנכון להכנס בעצמו לענין ה"התאחדות". ובינתיים כבר צצו שמועות אחרות: — על הצטרפותן של שתי השייכויות יחד עם סעודיה, לברית-ערבית שלישית! ובריטניה, לכאורה, שותקת לעת-עתה שתוקת-ספינסכס. מכל מקום, ויפלו הדברים כאשר יפלו, עתה יקל בודאי לרבים לראות מדוע חשיבותן של "מדינות" זעירות ונידחות אלו אינה מבוטלת משקל על לוח האשקוקי של המזרח-הערבי. שכן, כאן חברו יחד חולשה מובהקת ואוצרות נפט משופעים; והיכן עוד פתח כזה שיקרא כ"כ לעבד-אניסר ומרעיו הרעבים לנפט "משלהם" והנישאים עתה על גלי התפעלות ערבית מהופנטת? הקטעים, מפריעטו של פול ג'ונסון (מעורכי "ניו-סייטיסמן" הלוונדוני), בעקבות ביקוריו בשייכויות-המפרץ-הפרסי, שופכים איפוא אור על סכך גורמי-הפנים האכסטיים של חבל שהנו חיוני למזרח-ולאירופה-גמיקוד, והוא אף עלול לזכות בעתיד לא רחוק בפרסום-יתר, בשל התפתחות "דינמית" בתוכו או כלפיו.

יצויין, דרך אגב — כסימן לכך שאותו עולם נידח, לחופי המפרץ הפרסי, אינו עומד כלל על מקום אחד — כי חבית הטיט, המופיעה כסמל למצב הדברים בנסיכות קטאר כיום, איננה אופיינית למחוז-הקרוב; שכן בימים אלה ממש כבר נפתח למשל בכחית המחוז הגדול שבעולם להפיכת מימים למישהיה (2½ מיל. גלון ליום תפוקתו), שהוקם בחלק קטן מתמלוגי הנפט העצומים, ותודות לשימוש במקורות הנז-הטבעי להפעלתו, אף מחזיר מימיו יהיו נמוכים במידה שהנה בלתי-שייכחה לגבי מפעלים מסוג זה.